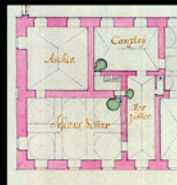
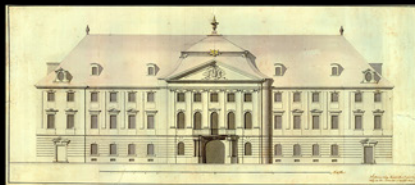

KFL -

Levéltárismerető

Tartalomjegyzék

1.) Az érsekség rövid bemutatása.....	1
1.1.) A névhasználat változásai	1
1.2.) Területi változások.....	3
1.3.) Az érseki tartomány	4
1.4.) A főegyházmegye hívei és papsága – számadatok tükrében.....	5
KFL.I. Kalocsai Érseki Levéltár.....	8
2.) A levéltár jellege és felépítése.....	8
KFL.II. Kalocsai Főszékeskáptalani Levéltár	9
KFL.III. Kalocsai Érseki Gazdasági Levéltár	10
KFL.IV. Espereskerületi Levéltár	11
KFL.V. Plébániai Levéltár	12
KFL.VI. Egyéb intézmények	12
KFL.VII. Hagyatékok	13
KFL.VIII. Gyűjtemények.....	13
3.) Kutatási lehetőségek, forrástípusok.....	14
3.1.) Anyakönyvek.....	15
3.2.) Iskolai anyakönyvek és iratok.....	16
3.3.) Az anyakönyvezéssel kapcsolatos iratok.....	18
3.4.) Peres iratok	20
3.5.) Feudális kori, gazdasági iratok.....	22
3.6.) Egyházlátogatási (vizitációs) jegyzőkönyvek	22
3.7.) Hiteleshelyi dokumentumok.....	23
3.8.) Népeség-összeírások, családkönyvek, választói jegyzékek ...	24
3.9.) Egyesületek, testületek iratai	25
4.) Levéltárhasználat, szolgáltatások	26
4.1.) Hagyományos, helyi szolgáltatások.....	26
4.2.) Matricula-Historia-online (Communio-projekt).....	27
4.3.) KFL-online.....	29
4.4.) E-kutatás szolgáltatás – eredmények.....	30
4.5.) Kalocsa és szállásai anyakönyvi adatbázisa az interneten	31
4.6.) Tanórán kívüli iskolai programok	32
4.7.) Kiadványok.....	34

1.) Az érsekség rövid bemutatása

Hazánk két nagy folyója között, a Duna-Tisza közén fekvő főegyházmegyénket Szent István király alapította, és az elmúlt évezredben Magyarország rangos – Esztergom után a második – egyházi méltóságaként vált közzismertté. A tekintélyes kor ellenére az érsekség Kalocsán őrzött iratanyaga szinte teljes egészében az utóbbi három évszázad emléke. Ennek oka, hogy a törökkor jelentős törést és nagy változásokat hozott az érsekség életében. A mohácsi vész után hamarosan az egyházmegye egész területe török megszállás alá került, a katolikus egyházszervezet működése a hódoltság idején szünetelt, és a korábbi írásos-tárgyi emlékek döntő többsége is elpusztult. A háborúk során elnéptelenedett vidéken a 18. század így elsősorban az újrakezdést-újjászervezést jelentette mind az egyházmegye, mind pedig Kalocsa, az érseki székváros számára.

1.1.) A névhasználat változásai: Kalocsa-Bácból

Kalocsa-Kecskemétiig

Történetének leghosszabb részét egyházmegyénk Kalocsa-Bácsi Érsekségként élte át. Bács neve tehát – emlékeztetve a középkori egyházmegye kétközpontú működésére – az újkorban is használatos volt annak ellenére, hogy a török után ott már sem székesegyház, sem káptalan nem működött, és egyházkormányzati tevékenység sem folyt. A kalocsa-bácsi címet az érsekek egészen 1968-ig, az önálló Szabadkai Püspökség megalapításának idejéig viselték. Érdekes módon a köznyelvben egyszerűen csak kalocsainak titulált egyházmegye hivatalosan alig 25 évig viselte ezt a rövid nevet, 1993-tól ugyanis II. János Pál pápa „Hungarorum Gens” kezdetű bullája alapján, az egyházmegyei határok országos módosításának részeként megszületett a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye. A három névváltozatnak kétségtelenül mindvégig Kalocsa volt a stabil, változatlanul jelen lévő eleme, s az utóbbi három évszázadban ez a város volt az érsekek lakhelye is, ezért válhatott általánossá az egyszerűsítő megnevezés használata, mely szerint röviden csak

„kalocsai” érseket, ill. egyházmegyét emlegettek.

A főegyházmegye területének változásai

1.2.) Területi változások: Bács-Bodrog vármegyétől Bács-Kiskun megyéig

Az egyházmegye területe a 18-19. században Bács-Bodrog vármegyét, Pest megye déli területeit és a Kiskunság egy részét foglalta magába. Természetes határai kelet felől a Tisza, nyugat és dél felől a Duna folyók, északon a határ a Dunától Solt vonalában indult, s innen lejtve haladt délkeleti irányban a Tiszáig, ahová Szeged alatt érkezett.

A 20. században az egyházmegye területe többször is jelentősen módosult. Trianon után, az országhatárok változásával a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye elveszítette területének és lakosságának közel háromnegyedét. A plébániák és lelkészségek alig több mint egyharmada, a lelkészkedő papság kevesebb mint fele maradt Magyarország területén. A határon kívül rekedt, mintegy száz plébániából a Szentszék 1923. február 10-én, Szabadka központtal megszervezte a Bácsi Apostoli Adminisztratúrát. Kalocsa számára a területvesztés – leszámítva az 1941-1944 közötti, rövid időszakot – véglegessé vált, bár Róma az Apostoli Adminisztratúrát csak jóval később, 1968-ban nyilvánította önálló egyházmegyévé. A következő jelentős területi változás 1993-ban történt az érsekség életében, a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye létrehozásával. Azóta az egyházmegye területe lényegében megegyezik Bács-Kiskun megye területével. Az 1993-as átszervezés eredményeként egyébként igen jelentős volt a növekedés, a Trianon utáni kalocsai egyházmegye mind területét, mind pedig lakosságát tekintve megduplázódott, sőt több mint kétszeresére nőtt.

A Főegyházmegye az egyházszervezet 18. századi újjáépítésétől fogva három főesperességre tagolódott: Főszékesegyházi-, Bácsi- és Tiszai Főesperességekre, melyek területe-beosztása az imént ismertetett események kapcsán természetesen változott. 1979-ben a Tiszai Főesperesség nevét Bodrogira cserélték, 1993-ban pedig a területi növekedéssel együtt megszületett a negyedik, Kiskunsági Főesperesség.

1.3.) Az érseki tartomány

Főegyházmegyénk egy érseki tartomány (metropólia, provincia) feje, és ennél fogva jelentősége túlmutat az egyházmegye határain. A metropolita érsekek bíróságai fellebbviteli fórumok voltak a tartományukhoz tartozó egyházmegyék (ún. szuffraganeusok) ügyeiben, az érsekek tartományi zsinatokat tarthattak, és számos esetben adtak tanácsot püspöktársaiknak, jelentősebb gazdasági- és jogi következményekkel járó döntéseik előtt. A metropoliták teendői az idők során sokat változtak, ezzel kapcsolatban röviden elmondható, hogy a középkori széles jogkör (közvetlen közreműködés a püspökök választásában, döntések püspökök közötti vitás esetekben, új egyházmegyék szervezése) az újkorban fokozatosan csökkent, és a szentszéki bíróság fellebbviteli működésén kívül inkább csak

a tanácsadói szerepkör, a tiszteletbeli elsőség maradt jellemző. Mindezzel párhuzamosan az érseki tartományok területe, a felügyelt egyházmegyék száma is lényegesen csökkent.

A kalocsai érseki tartomány területe a 18. sz. végén Horvátországtól Erdélyig terjedt, és Zengg-Modrus, Zágráb, Bosznia-Szerém, Csanád, Nagyvárad és Erdély püspökségeiből állt. 1853-ban a Zágrábi érseki tartomány szervezése jelentett nagyobb változást, Zágrábbal együtt ui. Zengg-Modrus és a Bosznia-Szerémi Püspökség is kivált a tartományból. 1920 után az érseki tartomány egyetlen szuffraganeusa a Csanádi Püspökség maradt, melynek neve 1982-től Szeged-Csanádira változott. 1993-tól a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye Péccsel és Szeged-Csanáddal alkot egy érseki tartományt.

1.4.) A főegyházmegye hívei és papsága – szám adatok tükrében

	1821	1875	1905	1927	1975	1997
lakosság (ezer fő)	440	705	927	244	160	588
katolikusok aránya (%)	65	66	67	82	83	75
papság létszáma (fő)	182	187	221	161	139	124

A főegyházmegye lakosságának vallási megoszlása (%):

	katolikus	görögkeleti	evangélikus	református	zsidó
1881	65,5	16,8	9,3	5,6	2,8
1927	82	2	7,7	5,8	2,5
2001	66	0,05	3,1	11	0,03

A kalocsai érseki tartomány a 18. század végén

Lelkipásztori nyelvhasználat a plébániákon:

	1830	1881	1927	1942
magyar	39	47	41	105
német	23	20	2	20
délszláv	7	2	-	3
vegyes	30	43	20	72
- magyar más nyelvvel együtt	8	39	19	65
- német más nyelvvel együtt	9	33	13	47
- délszláv más nyelvvel együtt	13	31	15	42
- szlovák más nyelvvel együtt	2	1	-	1
plébániák száma összesen	99	112	63	200

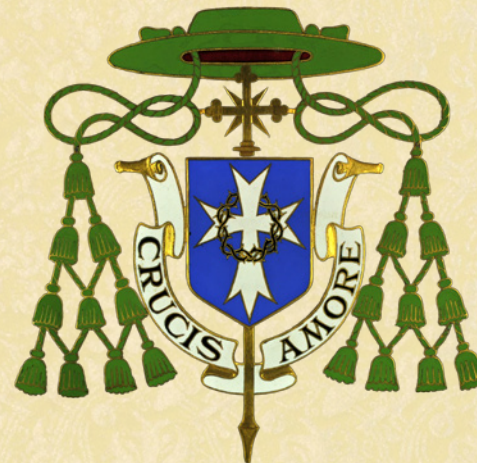
A főegyházmegye katolikus oktatási intézményeiről:

	1881	1927	2000
tanköteles gyermekek	75.898	17.620	1.083
elemi/általános iskola	135	52	4
tanító/tanár	520	386	111
polgári	5	4	-
tanítóképző intézet	1	1	-
tanítónőképző intézet	1	1	-
tanárnőképző főiskola	-	1	-
óvónőképző intézet	-	1	-
kisdedóvó/óvoda	-	11	3
kollégium	-	-	2

A főegyházmegye földbirtokairól:

	1885	1925	1935
érsekség (kat. hold)	87.433	65.509	59.242
káptalan (kat. hold)	24.025	19.239	16.426

A térképek és táblázatok segítségével jól látható, hogy főegyházmegyénk működése Magyarország jelentős területét, számos lakosát érintette. Az egyházmegye története korántsem mondható csupán vallástörténetnek: a földbirtokok, iskolák, alapítványok, műemlék épületek; a tudós-, politikus-, mecénás főpapok és papok, a környezetüket építő, társulatokba tömörülő hívek; a sorsfordulók hősei és áldozatai, kitüntetettek vagy éppen koncepciók perек vádlottjai mind-mind beszédes bizonyítékok lehetnek számunkra, hogy az érsekség évszázadai szorosan összefonódtak Magyarország történetével, s annak szerves részévé váltak. A felsorolásból érezhető sokoldalúságot és történeti gazdagságot jól tükrözik a ránk maradt források.

Császka György érsek címere (tűzzománc, 1891)

2.) A levéltár jellege és felépítése

Intézményünk a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye történeti levéltára, mely a hatályos levéltári törvény értelmében, 1995 óta nyilvános magánlevéltárként működik. (Kapcsolódó jogszabályok: Egyházi Törvénykönyv 491. kán. 2. § és 1995. évi LXVI. tv.) A KFL őrzi és gondozza az érsekség történeti iratanyagát. Átvészi a Főegyházmegye területén működő központi egyházi igazgatási és felügyeleti szervek, az egyházmegyei oktatási- egészségügyi- és szociális intézmények, valamint az egyházmegyei szintű vallásos egyesületek és testületek levéltári anyagát.

A levéltár felépítése az iratokat létrehozó hivatalok rendjét követi, a több mint 1300 iratfolyóméter (a továbbiakban: ifm) terjedelmű állomány 8 fő részre (római számokkal jelölt fondcsoportokra, azaz kisebb levéltárakra) tagolódik, melyek a következők:

KFL.I. Kalocsai Érseki Levéltár (1699-1992, 635,45 ifm) az érseki központ, régiesen az „aula” (értsd: érseki udvar) köré csoportosuló szervek iratait foglalja magába, ide tartozik az Érseki Hivatal (egyházkormányzat), az Érseki Főszentszék (bíróság) és a Főegyházmegyei Tanfelügyelőség (iskolaügyek), melyek iratai együttesen elérik a teljes levéltári állomány felét.

Az Érseki Levéltár döntő részét a **Kalocsai Érseki Hivatal** iratai adják (1699-1992, 518,12 ifm), ahol egyházkormányzati-, valamint plébániákra- és személyekre vonatkozó (perszonális) iratsorozatokat is megkülönböztettek. Formai alapon elkülönített részt alkotnak az 1826 óta gyűjtött anyakönyvi másodpéldányok és a kéziratos kötetek (jegyzőkönyvek, iktatók-mutatók).

A **Kalocsai Érseki Főszentszék** (1733-1992, 59,27 ifm) volt az egyházmegye bírósági szerve, iratai között így elsősorban szentszéki peres aktákat (pl. házassági köteléki- és válóperek, holtánnyilváníti perek, fegyelmi ügyek) találunk. A bíróság tekintélyét-hatáskörét növelte, hogy a Kalocsai Érseki Főszentszék a mindenkori érseki

tartomány területén fellebbviteli fórum is volt, s így másodfokon az ország igen jelentős területéről tárgyalt peres ügyeket.

A **Kalocsai Főegyházmegyei Tanfelügyelőség** (1858-1952, 58,06 ifm) volt az egyházmegye központi tanügyi hatósága, mely önálló hivatalként a 19. század második felében kezdte meg működését. Itt kezelték az egyházmegye katolikus elemi- és középiskoláinak ügyeit, szervezték a hitoktatást, a tanítók képzését és egyesületeit. Az általános, elvi iratokon kívül az ügyeket iskolánként külön csoportosították, jól kutatható, intézményenkénti iratsorozatokat hagyva az egyes iskolák története felől érdeklődő utókornak.

KFL.II. Kalocsai Főszékeskáptalani Levéltár (1734-1988, 53,31 ifm) az érsekek tanácsadó testülete, az 1738-ban újjászervezett Kalocsai Főszékesegyházi Káptalan működése során jött létre. A nagy múltú testület tagjai, a kanonokok fontos szerepet játszottak az érseki központ szerveinek működésében, az egyházkormányzatban. A káptalan jogilag önálló volt, és az érsekségtől külön gazdálkodott.

A hiteleshelyi levéltár szekrénye

Szerteágazó tevékenységi köre (hiteleshely, alapítványok gondozása, stb.) a történelmi változások eredményeképpen a 20. századra jelentősen csökkent, s a II. Vatikáni Zsinat után az új egyházi jog is szűkítette hatáskörét, feladatait. A levéltár fő részeit a káptalani magániratok, az alapítványi iratok, a gazdasági iratok, ill. a hiteleshelyi iratok alkotják.

KFL.III. Kalocsai Érseki Gazdasági Levéltár

Iratanyaga a közel százezer holdas érseki földbirtok működtetése és igazgatása során jött létre. Iratainak évköre a 18. századtól 1945-ig terjed, és mintegy 300 ifm terjedelmű. A levéltár raktárai 1986 óta a Katona István házban (Kalocsa, Hunyadi u. 2. szám alatti kanonokház) található, korábban uradalmi épületekben tárolták. Az iratanyag legfontosabb csoportjai: Általános birtokigazgatás szervei (Prefektus, Gazdasági szék, Jóságigazgatóság, Gazdasági kerületek), Jogi iratok (Birtokjogi iratgyűjtemény, Úriszék, Ügyvédi Hivatal), Pénzügyi igazgatás szervei (Számvevőség, Főpénztár,

Számadás-mellékletek), Műszaki igazgatás szervei (Erdőhivatal, Mérnöki Hivatal, Kataszteri iratok).

KFL.IV. Espereskerületi Levéltár

Az esperesek tevékenysége során felhalmozódott iratokat foglalja magába. Jelenleg ezek az anyagok elsősorban a plébániákon található, gyakran szétszórtan, mivel az esperesi megbízatás nem kötődött egy-egy plébániához, hanem az adott kerület bármely plébánosa elláthatta. Az egyes kerületek iratainak egyesítése, összegyűjtése így a plébániai levéltárak rendezésével párhuzamosan halad. Eddig csupán három kerület: Géderlak, Homokmégy és Kalocsa iratai kerültek be levéltárunkba, viszonylag szerény mennyiségben. Az utóbbi évek egyik szomorú tapasztalata, hogy az esperesi iratok-jegyzőkönyvek csak nagyon hiányosan maradtak fenn az egyes plébániákon, egy-egy kerület működése így általában csak töredékesen, bizonyos időszakokban rekonstruálható.

A szentszéki jegyzőkönyvek és iktatók kötetei

A nagylevéltár raktárának bejárata

KFL.V. Plébániai Levéltár – a Kalocsa-Kecskeméti Főegyház-megye plébániáin keletkezett történeti értékű iratokat foglalja magába. Ezek az iratok nagyrészt ma is az egyházmegye plébániáin találhatóak, és leírásként általában az 1950-60-as évekből származó adatszolgáltatások, jegyzékek állnak rendelkezésünkre róluk. A jegyzékek alapján összesen 131 plébánia több mint 225 ifm terjedelmű iratanyagára kell gondolnunk, a 18. századtól a 20. sz. végéig terjedően. Rendezésüket, leírásukat, szükség esetén beszállításukat a 2000-es évek elején kezdtük meg, és három-négy év alatt mintegy húsz plébánia esetében sikerült elvégeznünk. Az elmúlt években a plébániák kéziratos köteteinek képi digitalizálására törekedtünk, hogy ezzel segítsük az egyébként nehezen hozzáférhető, egyedi források (anyakönyvek és más összeírások, jegyzőkönyvek) kutatását-használatát.

KFL.VI. Egyéb intézmények – általában másutt keletkezett, s az idők során levéltárunkba került iratokat jelentenek. Jelenleg 11 fond mintegy 40 ifm terjedelmű anyaga tartozik ide, az 1766-1980

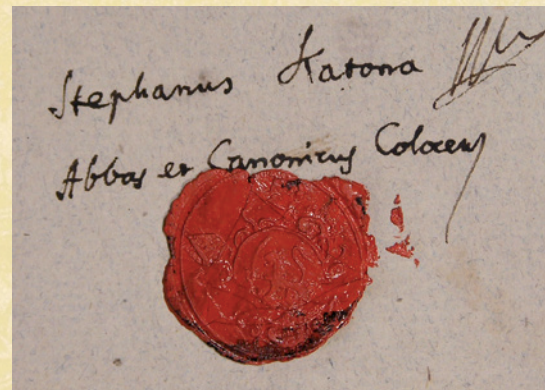

Írógép a 19. század végéről

közötti időszakból. Példaként említhetjük az Érseki Főgimnázium (kezdetben piaristák, majd jezsuiták működtették), a Szent Ágoston Egylet (irodalmi- és tudományos önképzőkör), a Pál Mátyás Missziós Központ, vagy a 20. sz. második feléből a Kalocsai Papi Otthon iratait. Az említett iratok az intézmények megszűnése, államosítása, ill. költözése kapcsán kerültek levéltárunkba.

KFL.VII. Hagyatékok – a személyi irathagyatékok begyűjtése a 20. század második felétől vált rendszeressé, a 19. századból csak Haynald Lajos bíboros-érseknek maradt ránk jelentősebb mennyiségű anyaga. (A korábbi időkben a hagyatéki eljárás során a személyes iratokat általában megsemmisítették, és elsősorban a hivatali iratok megőrzésére koncentráltak.)

KFL.VIII. Gyűjtemények – a jellegüknél és méretüknél fogva egyedi tárolást-kezelést igénylő, iratsorozatokból kiemelt, általában darabszinten nyilvántartott levéltári dokumentumokat külön gyűjteményekben őrizzük. Az oklevéltár (benne 30 db Mohács előtti oklevelünkkel), térképtár, tervtár, mikrofilmtár, továbbá a pecsétek, plakátok, képeslapok és fényképek gyűjteménye tartozik ide. A könnyebb kezelhetőség és kutathatóság érdekében gyűjteményeink digitalizálására törekszünk, térképtárunk feldolgozása már be is fejeződött, de más gyűjtemény-részekről is jelentős digitális képállománnyal rendelkezünk.

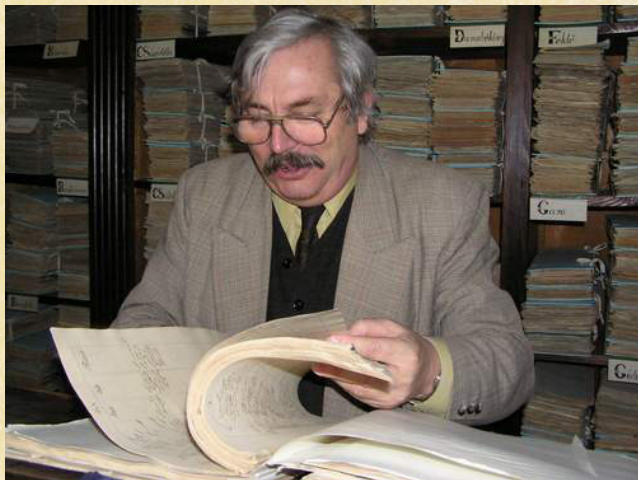

Katona István
történetíró-kanonok
aláírása és pecsétje
(1806)

3.) Kutatási lehetőségek, forrástípusok

Bár a különféle levéltári kutatások témája nagyon változatos, összességében megállapítható, hogy elsősorban a néhai Bács-Bodrog és a jelenlegi Bács-Kiskun megyék területének (a Duna-Tisza közének) egyháztörténeti-, helytörténeti- és családtörténeti kutatói találnak nálunk hasznos adatokat. Az elmúlt években kutatóink zöme családfakutató volt, emellett elsősorban helytörténeti témákkal (település, plébánia, iskola és más intézmények története kapcsán) kerestek bennünket.

A család- és helytörténeti kutatások szempontjából ideálisnak nevezhető levéltárunk irattári rendje: az iratok csoportosításának, elhelyezésének ui. egyik előszeretettel alkalmazott, fontos elve volt Kalocsán a helységenkénti iratsorozatok kialakítása. Régtől fogva külön iratsorozatokban gyűjtötték az egyes plébániákra vonatkozó iratokat, s ezt a „területi elvet” az anyakönyvi-, szentszéki- és iskolai iratoknál is alkalmazták. Ezek az irat-együttesek megbízható kiindulási alapot adnak a kutatásokhoz és gyorsan „kézbe adhatóak”

anélkül, hogy előzetesen iktatók és mutatók vastkos köteteit kellene végigböngésznünk, ügyiratszámokat keresgetve.

A helységnevek mellett természetesen más személyi (perszonális) és tárgyi iratsorozatok is kialakítottak, a kivételt ezen a téren az Érseki Gazdasági Levéltár állománya jelenti, ahol az egyes hivatalok-szervek iktatott iratai gyakran idő- és számsorrendben maradtak, és segédkönyvekkel (iktatók-mutatók) kutathatók.

A család- és helytörténeti kutatások szempontjából fontos, jellegzetes forrástípusainkat az alábbiakban ismertetjük.

3.1.) Anyakönyvek

Családfakutatóink kedvenc forrásai az anyakönyvek. Levéltárunk Kalocsán is igen gazdag anyakönyvi állománnyal rendelkezik, nagyrészt 1826 utáni másodpéldányok, ill. kisebb részben eredeti anyakönyvek formájában (az eredeti anyakönyvek zöme egyébként a plébániákon található). Mindezt kiegészíti a mikrofilmek és a digitális anyakönyvi másolatok gyűjteménye. A teljes tartalom képi

Kalocsa vidéke Ruttkay Mihály 1763-as térképén

digitalizálása jó ütemben halad, így az utóbbi években a kutatások is igen intenzívvé váltak.

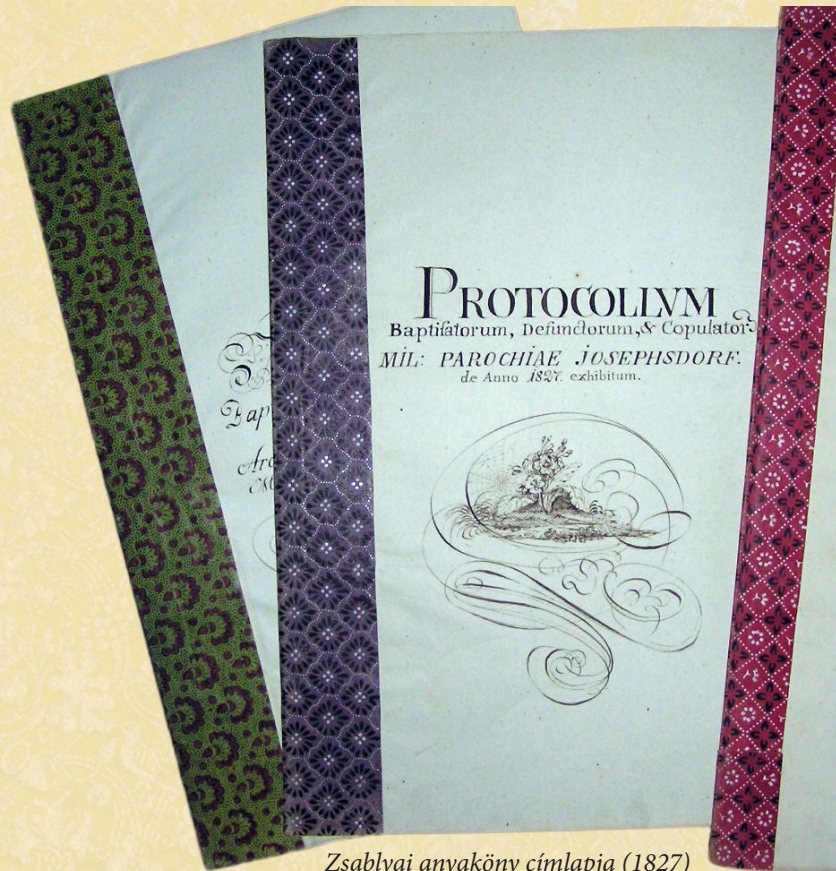
Az anyakönyvek típusát tekintve, azok három fő fajtáját különböztethetjük meg: a születési (keresztelési), házassági és halotti (temetési) anyakönyveket. A levéltárunkban használatos terminológiával-rövidítésekkel ezek a kereszteltek (K), egybekeltek (E) és meghaltak (M) anyakönyvei. Emellett a vallási élet egyéb eseményeit rögzítő, kisebb mennyiségben előforduló egyházi anyakönyvek is léteznek, időnként hasonlóan értékes és jól használható adattartalommal: ide sorolhatók pl. a bér márkózási könyvek, vagy a vallásváltoztatási anyakönyvek (megtértek-hitehagyók) és a jegyesek anyakönyve is. Egyes plébániákon külön vezetett katonai anyakönyvek is előfordulnak. A gyarapodó keresztelési-, házassági- és halotti anyakönyvekhez utólagosan általában névmutatók, ún. indexek is készültek, melyek időnként külön köteteket alkotnak. A mutatók adatgazdagsága és minősége változó, de néha az anyakönyvi bejegyzések rövid, lényegi tartalmi kivonatát adják.

Az anyakönyvi bejegyzések összessége remek forrást nyújt a család- és településtörténeti kutatásokhoz, de emellett értékes adatokat tartalmaz a társadalom- és településtörténeti, demográfiai- és néprajzi kutatásokhoz is (pl. népesedés, bevándorlás-migráció, foglalkozások, átlagéletkor, gyermekhalandóság, halált okozó megbetegedések, közösségekre jellemző eltérések, rokoni kapcsolatok, névadási szokások, rendkívüli események-balesetek stb. statisztikai jellegű, elemző vizsgálata). Mivel egyházmegyénk településein sokszor több nemzetiség és több vallás is jelen volt, az anyakönyvek kiválóan alkalmasak ezen csoportok és vallások jellegzetességeinek, ill. együttélésének vizsgálatára is.

3.2.) Iskolai anyakönyvek és iratok

A középiskolás főnévkönyvek a 18. században még csak a diákok nevének, esetleg lakóhelyének vagy nemzetiségének osztályonkénti

fölsorolását nyújtották. A Kalocsai Érseki Gimnázium levéltárunkban meglévő főnévkönyvei 1766-tól kezdődnek, s a 19. sz. kezdetétől tartalmaznak tanulmányi eredményeket is. A 19. századi kötetek egyre informatívabbak, mert rendszeresen közlik a diákok alapvető azonosító adatait (szülő- gondviselő neve, foglalkozása, lakcíme), valamint a tandíj fizetésére, ill. ösztöndíjra vonatkozó információkat

Zsablyai anyakönyv címlapja (1827)

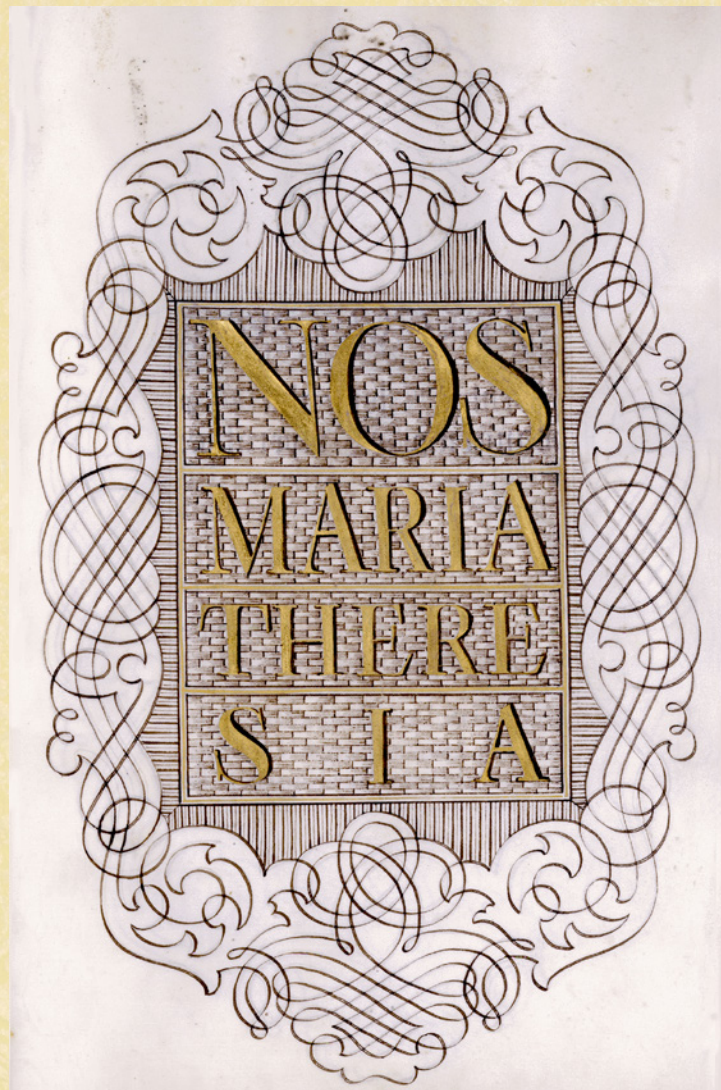
is. A század közepétől vezetett érettségi anyakönyvek általában egy-egy diák teljes iskolai pályafutását is rögzítették (melyik osztályt hol végezte).

Levéltárunk tanfelügyelőségi iratai a 19. sz. második felétől gazdag anyagot tartalmaznak a katolikus iskolák tanítóival kapcsolatban (pályázatok, állások betöltése, stb.), valamint az egyes iskolák működési körülményeire vonatkozóan.

Hasonlóképpen egy-egy iskola működésének részleteibe enged bepillantást a plébániai levéltárak iskolaszéki anyaga, a tanítók és a személyzet ügyeitől kezdve egészen a fenntartás kérdésköréig. A plébániai levéltárakban időnként pedagógiai értekezletek, tanítói tanácskozmányok anyagai is előfordulnak, melyeket gyakran espereskerületenként, több település-intézmény képviselőjében tartottak, és az ülésekről jegyzőkönyveket is készítettek.

3.3.) Az anyakönyvezéssel kapcsolatos iratok (felmentések, anyakönyvi javítások)

A 19. század közepétől rendszeressé vált, hogy a plébánosok különféle anyakönyvi ügyekben az egyházmegyei központhoz fordultak, engedélyeket-felhatalmazásokat kérve. Kialakult a felmentések (ún. dispensatiók) rendszere és alkalmazásuk jogi háttere, hasonlókra volt szükség számos esetben (pl. vérrokonság, vegyes házasság és a háromszori hirdetés elmaradása-összevonása esetében), s a névváltozásokat, gyermekek törvényesítését, vagyis az anyakönyvi javításokat is szigorúbban kezelték, gondosabban adminisztrálták, mint a 18. században. Mindez számos irat eredményezett az egyházmegyei levéltárakban, melyek lényege ugyan az anyakönyvek megjegyzés rovatában is feljegyzésre került, de amennyiben a vonatkozó háttérlevelezést, a plébánosi engedélykérést is előkeressük, onnan számos többletinformációhoz juthatunk. A különféle felmentések-engedélyek kérését ugyanis általában körültekintően indokolták, részletesen ismertetve a körülményeket.

Mária Terézia oklevelének címlapja (Bécs, 1779)

Fény derülhet a különféle kérelmek és döntések hátterére, és akár kidolgozott családfákkal is találkozhatunk a vérrokonsági fokozatok kifejtésénél stb.

3.4.) Peres iratok (szentszéki, úriszéki)

A peres iratok említésekor elsősorban az egyházmegyei levéltárak szentszéki bírósági aktáira kell gondolnunk. A genealógiai kutatások szempontjából itt a házasságokkal kapcsolatos perek a legfontosabbak, ide tartoznak a házasságot szentségi értelemben meg nem történtté nyilvánító köteléki perek, a házas felek számára különélést engedélyező válóperek, ill. a jegyesség felbontását engedélyező iratok is. Az első világháború után jelentek meg nagy mennyiségben az ún. holttányilvánítási perek, melyek a vissza nem tért katonák eltűnését-halálát mondták ki, általában tanúvallomások, a bajtársak visszaemlékezései alapján. A holttá nyilvánított, eltűnt személyek özvegyei így szabad állapotúvá váltak és újabb házasságot köthettek. Az említett peres ügyeket az érintett személyek plébániáján kezdeményezték, és a területileg illetékes egyházmegyei (püspöki) szentszék előtt folytatták, fellebbviteli fórumként az illetékes érseki szentszéki bíróság járhatott el. A szentszéki bírósági perek fontosságát tovább növeli, hogy polgári anyakönyvezés és házasságkötés híján, a 19. század végéig a katolikus vallású lakosság valamennyi házassági ügyében a szentszéki bíróság volt az illetékes. A hasonló perek adatokban gazdagok, jelentéseik-tanúvallomásaik gyakran életszerű adalékokat nyújtanak a hétköznapok világához vagy a háborús eseményekhez.

Mivel az érsekség és a káptalan működéséhez jelentős földbirtok is kapcsolódott, a feudális korban ez a birtokokon élő jobbágsággal kapcsolatban úriszéki bírósági teendőket is jelentett. Az úriszéki bíróság a földbirtokot működtető uradalmi szervezet részeként jelent meg, s a vásári lólopástól kezdve a báli késelésig, jelentősebb adásvételi ügyletek megerősítéséig sokféle ügygel kellett foglalkozniuk.

Mária Terézia oklevelének díszítése, az adományozott mellkereszt (Crux Tolosana) festett ábrázolásával (Bécs, 1779)

3.5.) Feudális kori, gazdasági iratok (zsoldjegyzékek, urbáriumok, térképek, robot)

Az egyházi nagybirtokokat működtető gazdasági szervezetet (érseki-káptalani uradalom, jószágkormányzóság) általában civil alkalmazottak alkották. Az egyes gazdasági kerületekben-körzetekben tevékenykedő gazdatisztek és számtartókon túl a központi hivatali vezetők (prefektus, jószágkormányzó, főszámvevő) mellett megjelent a jogi és a műszaki szakértelem igénye is, a 19. században már ügyvédi- és mérnöki hivatalok formájában. A feudális korban a földesúri jogokhoz (pl. úrszék) végrehajtott személyzet (hajdúk) is kapcsolódott. Az uradalom keretein belül tevékenykedő tisztviselők megjelentek a hivatalok írásbeliségében, a zsoldjegyzékekben. Ennél jelentősebb azonban, hogy a nagybirtok lakossága a feudális korban számos más esetben is érintett- említett lehetett. A birtokok jogbiztosító iratai között pl. fellelhetjük a szervezett módon letelepített családok jegyzékét. Az adózókat rendszeresen külön jegyzékekben (urbáriumokban) írták össze. Mária Terézia úrbérrendezésének emlékei, az ezzel kapcsolatos felmérések-térképek is megtalálhatók. A robotot pedig bizonyos időkben olyan alaposan dokumentálták, hogy az egyes személyek hasonló szolgálata akár napi szinten is nyomon követhető.

A gazdasági iratanyag keletkezése ugyan tömeges, fennmaradása viszont sajnos esetleges volt. A hasonló forrásokat könnyen érthette selejtezés-pusztulás. Annak ellenére, hogy ez a tevékenység is az egyházmegyei központhoz kapcsolódott, a jószágkormányzóság a főpapi székháztól elkülönülve, más épületekben működött, és iratanyaga sohasem alkotta az érseki levéltár részét.

3.6.) Egyházlátogatási (vizitációs) jegyzőkönyvek

A feudális kor latin nyelvű vizitációs jegyzőkönyvei (visitatio canonica) általában több időmetszetben is részletes képet adnak az egyes plébániák életéről: előre meghatározott kérdőpontok alapján, gondosan ismertetik a lelkipásztorkodás körülményeit, a templomot,

a közreműködő személyeket (plébános, káplán, kántor-tanító, stb.), a plébánia jövedelmeit és felszerelését. A kánoni látogatást mindig az érsek megbízásából, az ő nevében végezték, de a 19. századtól megjelentek az esperesi vizitációk általában szerényebb terjedelmű dokumentumai is.

3.7.) Hiteleshelyi dokumentumok (nemesi oklevelek, birtokügyek, végrendeletek)

1873 előtt Magyarországon a közjegyzői intézményt pótolták az ún. hiteleshelyek, melyek közhitelű (jogbiztosító) dokumentumokat őriztek, ill. ilyen ügyekben jártak el. Noha a tevékenység alapvetően nem egyházi jellegű volt, és vallástól függetlenül, a lakosság egészét érinthette, számos egyházi intézmény is közreműködött a megvalósításban: többek között a Kalocsai Főszékeskáptalan is rendelkezett hiteleshelyi jogkörrel, melyet az uralkodó 1739-ben adományozott számára.

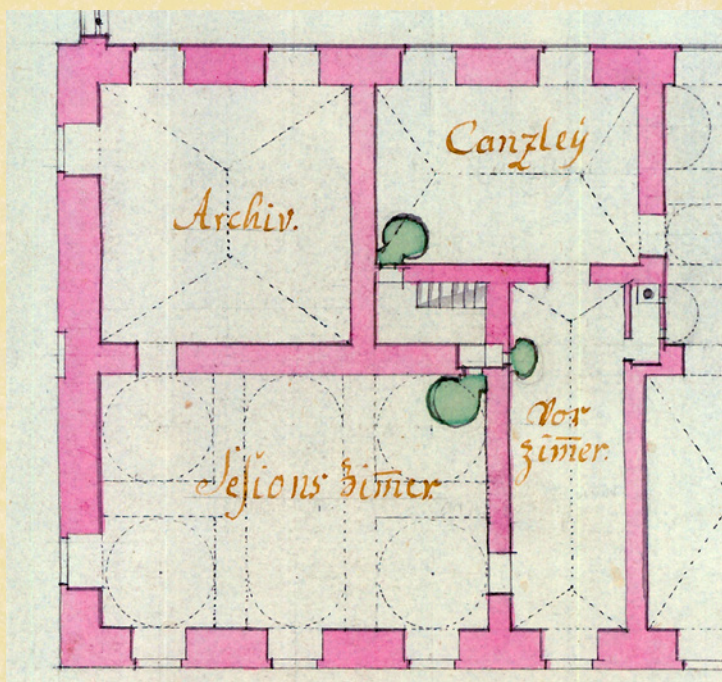
A hiteleshelyi levéltárakban őrzött nemesi bizonságlevelek, címeres levelek, végrendeletek, a birtokba iktatások és különféle eljárások dokumentumai a genealógiai kutatások kedvelt forrásai.

A Bajsai Vojnits család címere Mária Terézia oklevelén (1741)

3.8.) Népeség-összeírások, családkönyvek, választói névjegyzékek

Egy-egy plébániáról a 18. század második felétől-végéig kezdődően időnként népeség-összeírások is születtek (gyakran uralkodói-állami kezdeményezésre), melyek általában családonként-háztartásonként tekintették át a közösséget. A lélekösszeírás (status animarum) eredménye a központi, egyházmegyei levéltárakban is megjelenhetett, de a plébániák levéltárainak hasonló anyaga a helyszínen általában gazdagabb. Előfordul, hogy több időmetszetet is találunk (általában önálló füzetekben-kötetekben), bár az adatszolgáltatás mélysége-minősége változó lehet. A 19. század

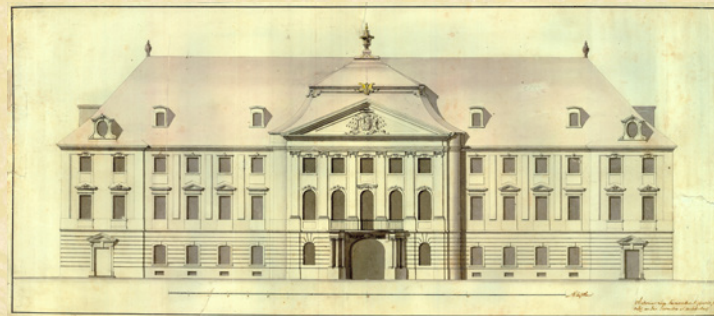

A levéltár alaprajza az érseki palota nyugati szárnyában
(Thalher József, 1799)

második felében a hasonló összeírások eltűntek, megjelentek viszont az inkább lelkipásztori szempontból jelentős családkönyvek, ahol a plébánosok egy-egy család sorsát igyekeztek nyomon követni (születések-halálozások, költözés, kivándorlás-elvándorlás stb.) Szintén a plébániákon, a 19. sz. második felétől fordulnak elő egyházi adó fizetése-beszedése, ill. különféle választások (katolikus autonómia mozgalom, egyházközségi képviselők) alkalmából készített névjegyzékek, de ezek a jegyzékek neveken-címeiken túl más információt általában nem tartalmaznak.

3.9.) Egyesületek, testületek iratai

A 19. század végén és a 20. század első felében megélénkült a különféle vallásos egyesületek-társulatok tevékenysége. A plébániák levéltáraiban gyakran vannak hasonló egyesületi jegyzőkönyvek, tagsági törzskönyvek. Olvasókör, rózsafűzér társulat, oltáregylet, legényegylet, ferences harmadrend, búcsújárók társasága – hosszasan sorolhatnánk az egyesületek-társulatok sorát, és itt is megemlíthetők a plébánia hivatalos ügyintézésének olyan fórumai is, mint az iskolaszék vagy később, a 20. században az egyházközségi képviselőtestület. Mivel az említett időszakban az emberek mindennapjait elsősorban a helyi közösségek határozták meg, ezek a források fontosak lehetnek a családtörténeti kutatások szempontjából is.

Az érseki palota homlokzatának terve (Kronovetter Antal, 1776)

4.) Levéltárhasználat, szolgáltatások

4.1.) Hagyományos, helyi szolgáltatások

Levéltárunk forrásainak kutatása a hagyományos módon intézményünk kutatószobájában, az Érseki Palota második emeletén történik, de ügyfeleink gyakran a távolból, levelezés útján keresnek bennünket. Kutató- és ügyfélszolgálatunkhoz számos szolgáltatás (tájékoztató, másolatkészítés, adatkeresés, hiteles másolatok-kivonatok kiállítása, kiadványok eladása stb.) is kapcsolódik, mindezekről részletes tájékoztatást adunk honlapunkon.

A kutatás minden esetben adminisztrációval jár, személyesen végzett kutatásnál látogatójegy kitöltése, internetes kutatás esetén online regisztráció szükséges. Kutatási szabályzatunk alapján az általános kutatási időhatár levéltárunk anyagában 50 év, vagyis alapvetően az ennél régebbi iratok kutathatóak. További korlátozást alkalmazunk a személyes adatokat tartalmazó források (pl.

Levéltári raktárak – régi korok iratkötegei és napjaink levéltári dobozai

anyakönyvek, szentszéki peres iratok) esetében, ahol a kutatási időhatár elérheti a 90-100 évet is.

A levéltári kutatások előtt mindenképpen hasznos alaposan tájékozódni nyomtatott segédleteink, ill. honlapunk segítségével. A személyesen, Kalocsán végzett kutatások időpontját előzetesen érdemes egyeztetni, ezt forgalmunk szabályozása (intézményünk, ill. kutatószobánk kis mérete is) szükségessé teszi. Az utóbbi években átlagosan mintegy 150 alkalommal kerestek fel bennünket Kalocsán évente, emellett 30-40 kutatási-adatkeresési megbízást is teljesítettünk, és 400-500 alkalommal adtunk rövid írásos tájékoztatást kutatóink kérdéseire (általában e-mailekben).

4.2.) Matricula-Historia-online (Communio-projekt)

2009 óta dolgozunk főgyérmegyénk kéziratos-kötetes anyakönyvi és helytörténeti forrásainak digitalizálásán, és 2010 óta működik internetes kutatói szolgáltatásunk, melynek segítségével nyitvatartási időnktől függetlenül, akár otthonról is böngészhetők

Levéltári kutatószoba – részlet

az említett források honlapunkon. Több mint 170 plébánia-település anyagával foglalkoztunk, 58 plébánián végeztünk helyszíni gyűjtést, és 40 ezer dokumentumról összesen 900 ezer digitális képfelvételt készítettünk (közel 100%-os a feldolgozottság Kalocsa-Bács és Kalocsa-Kecskemét 1920 előtti alapítású plébániáit-forrásait tekintve).

A tágan értelmezett anyakönyvi tartalom (indexekkel-mutatókkal, béráltak-, megtértek- és jegyesek anyakönyveivel kiegészítve) felelet a kiterjedt családkutatói igényekre, a feltárt plébániai helytörténeti források (egyházlátogatási-, iskolaszéki-, egyházközségi-, társulati-egyesületi jegyzőkönyvek, összeírások, historia domusok) pedig a helyi közösségekre koncentrálnak, és egyben alkalmasak a családok „elhelyezésére” is, fontos háttérrel és kiegészítő információkat adva a nevekhez.

Kalocsa-Féregyházi Levéltár
 Kalocsa-Féregyházi Levéltár
 Kalocsa-Féregyházi Levéltár

**Családkutatás
 Helytörténet
 online**

**KFL 2011
 e-archivum**

<http://archivum.asztrik.hu/>

4.3.) KFL-online

2012-ben útjára indult KFL-online szolgáltatásunk is, melynek keretében megkezdtük a levéltár egyéb állományainak digitalizálását. Az érsekség különféle hivatalainak jegyzőkönyveiről, iktató- és mutató köteteiről közel 100 ezer képfelvétel született, a levéltárban készült digitális képek száma így összességében eléri az egymilliót. A KFL-online részeként honlapunkon kutathatóvá váltak:

- az Érseki Levéltárból a Konzisztórium (szentszéki) jegyzőkönyvek és az Érseki Hivatal iktatói, Szentszéki bírósági jegyzőkönyvek és iktatók
- a Főszékeskáptalani Levéltárból a Főkáptalani jegyzőkönyvek és a Hiteleshelyi Levéltár iratai
- a Gazdasági Levéltárból a birtokjogi iratgyűjtemény, urbáriumok gyűjteménye, a gazdatiszti- és úriszéki jegyzőkönyvek, a Jóságigazgatóság és az Ügyvédi Hivatal iktatói-mutatói.

KFL-online szolgáltatásunkat a jövőben gyűjteményeink (térképtár, oklevelek, képeslapok, pecsétgyűjtemény, tervtár) anyagával szeretnénk bővíteni, melyhez a digitális képfelvelelek részben már rendelkezésünkre állnak.

Ákasztói keresztek anyakönyvének címlapja (1777)

4.4.) E-kutatás szolgáltatás – eredmények

Három éves szolgáltatásunk során több mint 850 e-kutatói regisztrációt fogadtunk (ez munkanaponként átlagosan egy-egy új regisztrációt jelent). A kutatási esetek száma közel 30 ezer volt (naponta átlagosan 27 kutató lépett be a rendszerbe), és a különféle kutatások során összesen több mint 5 millió képet böngésztek (az utóbbi évben átlagosan napi 6 ezer lapozás-képnézés történt). Két hetes (2.500.- Ft), három hónapos (5.000.- Ft) és egy éves (15.000.- Ft) regisztrációs lehetőséget biztosítottunk (30, 100 és 400 letölthető képpel). A digitális képek településenként rendezett „önmutatós”, tematikus elhelyezése egyszerű, de működőképes megoldásnak bizonyult, a kutatások céljára alapszinten megfelel. A jövőben természetesen fejleszteni szeretnénk, mivel a KFL-online képanyagát ezzel a módszerrel már nehéz átlátni, a képeket jó volna a honlapon szereplő leírások adataival közvetlenül is összekötni.

Konzisztórium (szentszéki) jegyzőkönyv borítója (1845)

Az e-kutatás lehetősége tapasztalataink szerint alkalmas a kutatói közönség jelentős átalakítására-bővítésére (pl. „kereső korosztályok” megjelenése, külföldi kutatók nagyobb száma), és a kutatóforgalom ugrásszerű növelésére (kutatási esetszám és a „lapozások” robbanásszerű növekedése). Lényegében „non-stop” nyitva tartást jelent, ami nem lebecsülhető, hiszen e-kutatóink jól láthatóan gyakran zárás után, az esti órákban, ill. hétvégén szoktak dolgozni.

4.5.) Kalocsa és szállásai anyakönyvi adatbázisa az interneten

Kalocsa és szállásai esetében célunk egy teljes szövegű anyakönyvi adatbázis (átírt anyakönyvi bejegyzések) információinak kutathatóvá tétele volt, szövegek és képek együttes közlésével. Az 1700-1910 közötti időszakból feldolgozott rekordok száma mintegy 165 ezer, a tartalom érdekessége, hogy a teljes lakosságot lefedi, a római katolikus mellett izraelita és polgári anyakönyvi adatokat is tartalmaz. Az érintett terület egy város és közvetlen környezete (Kalocsa, Homokmégy, Szakmár anyakönyvezési helyek), az adatbázis több mint másfél évtizeden át készült, és korábban többfajta szoftveres környezetben is működött.

Az adatbázis címe:
<http://kalocsa.asztrik.hu>

Az internetes adatbázis alkalmas az adatok összegzésére, karbantartására, javítására, valamint a további adatbevitelre is, és képes fogadni a kutatók megjegyzéseit-kiegészítéseit (web2), ami új lehetőségeket jelent életünkben (távoli munkatársak, külsős adatfeldolgozók bevonása, kutatói erőforrások összegzése). Az internetes publikáció az Arcanum Adatbázis Kft. közreműködésével és az NKA támogatásával, 2013 őszén történt.

4.6.) Tanórán kívüli iskolai programok

Intézményünk 2011-ben pályázati támogatást nyert tanórán kívüli iskolai programok megvalósítása céljából (TÁMOP-3.2.11/10-1-2010-0185). A projekt keretében a 2011-2012-es iskolai tanévben öt partnerintézmény általános- és középiskolás diákjai vettek részt képesség- és kompetenciafejlesztő foglalkozásokon, melyek között havi szakkör (Családkutatás) és gyűjteményi témnapok is szerepeltek (Az írás története, Kódexektől a digitális könyvtárig, Ötvös műremekek), törekedve az élményszerű ismeretterjesztésre. A megvalósításban a levéltár dolgozóián kívül könyvtári és múzeumi munkatársak is közreműködtek. Egy tanév alatt összesen 41 programunk volt (31 témnap, 10 szakköri foglalkozás), a jelenléti ívek számadatait összesítve a programokon összesen 1061 diák és 48 kísérő tanár vett részt.

A 2011-2012-es tanév végeztével, a tapasztalatokat hasznosítva kezdődött meg a projekt öt éves fenntartási időszaka. Az írás története címmel, félévente három-négy alkalommal levéltári témnapokat tartunk iskolai csoportok számára. A foglalkozások keretében a diákok megismerkedhetnek az írás történelmi szerepével, az íróeszközök és íráshordozók változatosságával, az írásképek különlegességeivel. A gyakorlati íráspróbát követően lehetőségük nyílik régi szövegek vizsgálatára-értelmezésére is. A foglalkozást helyismereti séta zárja az Érseki Kincstár és a Főszékesegyházi Könyvtár kiállításában-gyűjteményeiben.

„Íráspróba” – régi íróeszközök használata a gyakorlatban, levéltári foglalkozás keretében. Dokumentumok szemléje – közvetlen találkozás a történeti forrásokkal, régi korok emlékeivel

4.7.) Kiadványok

A levéltár közreműködésével megjelent, fontosabb kiadványok:

- Lakatos Andor: *A Kalocsai Főszékeskáptalan Levéltára (Repertórium)*. Kalocsa, 1998. (Kalocsai Múzeumi Értekezések 4.) 174 o.
- *1848/49 és ami utána következett... Válogatott dokumentumok a Kalocsai Érseki Levéltár 1848-1851 közötti anyagából (Forráskiadvány)*. Szerk.: Lakatos Andor, Sarnyai Csaba Máté. Kalocsa, 2001. (A Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai 1.) 246 o.
- *A Kalocsai Érseki Levéltár. Levéltárismertető*. Szerk.: Lakatos Adél, Lakatos Andor, Szabó Attila. Kalocsa, 2002. (A Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai 2.) 341 o.
- *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye történeti sematizmusa 1777-1923*. Szerk.: Lakatos Andor. Kalocsa, 2002. [2003] (A Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai 3.) 486 o.
- *Patachich Ádám érsek emléke*. Zajeczai báró Patachich Ádám, kalocsai érsek (1776-1784) halálának 220. évfordulója alkalmából rendezett konferencia és kiállítás emlékkönyve. Kalocsa, 2004. november 17. Szerk.: Lakatos Adél. Kalocsa, 2005. [2006] A Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai 4. 126 o.
- *A Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár térképtára 1749-1945*. (DVD kiadvány) KFL-Arcanum Adatbázis Kft. 2009. Mintegy 826 leírási tétel, 1500 db térkép leírását és szkennelt képanyagát tartalmazza.
- *A Kalocsai Érsekség 100 esztendeje (1909-2009)*. Kiadó: Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye, 2009. 552 o. Benne: Lakatos Andor: A változások évszázada – fejezetek a Kalocsai Főegyházmegye 20. századi történetéből 1909-1999 (statisztika, események, kronológia)

- *Patachich Ádám érsek 1784-es hagyatékileltára* (Forráskiadvány) Szerk.: Lakatos Adél (A Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai 7.) Előkészületben, várható megjelenés 2013 decemberében.
- Tóth Tamás: „*Ha senki sem kezdi el, senki sem fogja befejezni.*” *A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye megújulása Patachich Gábor és Patachich Ádám érsek idején (1733-1784)* Előkészületben, várható megjelenés 2014-ben.

Levéltári kiadványok

Díjak, elismerések

AZ ÉV KUTATÓHELYE DÍJ – 2011

Adományozó: Magyar Családtörténet-kutató Egyesület (MACSE)

A díjazott: Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár (KFL)

Indoklás: a családtörténeti kutatások érdekében végzett szakszerű és áldozatos munkáért. Gyors és szakszerű kutatószolgálat, a források digitalizálására és internetes publikációjára irányuló projekt sikere.

PAULER GYULA DÍJ – 2012

Adományozó: Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI)

A díjazott: Lakatos Andor levéltárvezető (KFL)

A díj jellege: azoknak a levéltárosoknak adományozható állami kitüntetés, akik hosszabb időn át kiemelkedő teljesítményt nyújtottak, és tevékenységükkel, kezdeményezéseikkel szakterületük fejlődését segítik elő.

AZ ÉV LEVÉLTÁRA DÍJ – 2013

Adományozó: Magyar Levéltárosok Egyesülete (MLE)

A díjazott: Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár (KFL)

A díj jellege: a kiemelkedő szakmai tevékenységet folytató levéltári intézmények elismerését szolgálja, átadására a Nyitott Levéltárak programsorozat őszi rendezvényei között kerül sor.

A Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár (KFL) – levéltárismertető

Szerkesztette: Lakatos Andor

Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai 6.

Kiadó: Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár

Megjelent az Év Levéltára Díj átvétele alkalmából, Kalocsa, 2013

ISBN 978-963-08-7838-8

ISSN 1587-3730

Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár (KFL)

6300 Kalocsa, Szentháromság tér 1.

(Érseki Palota)

Tel.: 78/467-363, 30/602-2191

archivum@asztrik.hu

<http://archivum.asztrik.hu>

A kiadvány megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap (NKA)
Közgyűjtemények Kollégiuma és a Magyar Levéltárosok
Egyesülete (MLE) támogatta.

A kalocsai káptalan 1513-as oklevele és 1739-ben kapott hiteleshelyi pecsétjének festett ábrázolása

